

Delichon urbicum

Hussvala

Fåglar

NE NA LC DD NT VU EN CR RE

Sårbar (VU)
A2bc

Klass: Aves (fåglar), **Ordning:** Passeriformes (tättingar), **Familj:** Hirundinidae (svalor), **Släkte:** *Delichon*, **Art:** *Delichon urbicum* - hussvala (Linnaeus, 1758) **Synonymer:** *Delichon urbica*, *Hirundo urbica* Linnaeus, 1758

Kännetecken

Kortstjärtad svala med blåsvart ovansida och vit undersida. Utmärkande mot andra svalor är den lysande vita övergumpen, vidare är hussvalan större än backsvalan och saknar ladusvalans långa stjärtspröt. Flykten är också annorlunda, ofta stiger den med fladdriga vingslag uppåt mot en insekt och därefter glidande neråt. Lätet ett arttypiskt kvittrande.

Utbredning och status

Häckfågel över i stort sett hela Sverige, från sydligaste Skåne upp till nordligaste Norrland och förekommer även högt upp i fjällkedjan (sällsynt ovanför skogsgränsen). Den är i södra Sverige mest knuten till samhällen, byar och gårdar i kulturlandskapet där den häckar på byggnader och konstruktioner medan den i t.ex. fjälltrakterna även häckar sällsynt i klippstup. Den förekommer dock i en lång rad olika miljöer - såväl i kusttrakter (t.o.m. på isolerade öar) som i mer utpräglad skogs- och mellanbygd. Den svenska populationen av hussvala uppskattades 2012 till kring 100 000 par vilket är en nedgång mot tidigare uppskattningar på 200 000-400 000 par. På 1980-talet uppmärksammades en tydligt negativ trend och kolonier försvann på många platser spridda över hela landet, såväl i nordligaste delarna såväl som längst i söder. Den mest dramatiska nedgången skedde förmodligen under 1980-talet men har sedemera fortsatt från redan låga nivåer (Svensk fågeltaxering). Även i omkringliggande nordiska länder liksom på kontinenten har liknande nedgångar i bestånden noterats varför mönstret tycks generellt för stora delar av Nordeuropa. Även på europeisk nivå visar den en måttlig minskning sedan 1980 enligt det europeiska fågelövervakningsprogrammet Pan-European Common Bird Monitoring Scheme (PECBMS). Hussvalan är i övrigt spridd över stora delar av Europa, Asien och Nordafrika och saknas endast i de mest extrema miljöerna såsom på tundran, i ökenområden och de högsta bergskedjorna.

Ekologi

Häckar i Sverige i stort sett bara i människans närhet. En betydande andel häckar i tätorter, oftast på flervåningshus, lagerlokaler eller andra större byggnader. I övrigt häckar den på ladugårdar, uthus, lador och bostadshus på landsbygden, dessutom på vissa typer av broar, i fyrar och så vidare. Det förekommer också sparsamt häckningar på mer ursprungligt vis, i klippbranter (båda i fjälltrakterna och i kalkbrott). Den är social och uppträder i mer eller mindre stora flockar under såväl flyttning som häckning. Även om solitära par förekommer ibland så är smärre kolonier det vanligaste. Boet är en hängande "kupa" som muras med en blandning av blöt lera och fjädrar, växtdelar och liknande på utsidan av byggnader, i nischer och under takutsprång. Leran hämtas i närheten av boet, vid vattensamlingar, stränder, öppna gödselstäder (förr) eller liknande. 3-5 ägg läggs så snart boet är färdigbyggt och ruvas i 14 dygn. Ungarna är flygfärdiga efter 20-30 dygn. Åtminstone i södra Sverige hinner en del av paren med ytterligare en kull, och det är ofta ungar i bona in i början av augusti. Hussvalan födosöker utslutande i luften där den fångar insekter (särskilt tvåvingar och bladlöss). Jämfört med ladusvalan tar den i genomsnitt mindre byten, födosöker på högre höjd och närmare boplatsen än ladusvalan. Bortflyttningen sker huvudsakligen i augusti. Övervintrar i Afrika söder om Sahara, enligt svenska återfynd i sydöstra Afrika. Mycket lite känt om detaljerna i val av övervintringsområden och ekologi under vinterhalvåret.

Hot

Orsaken till minskningen är okänd, men minskad insektstillgång, förlust av lämpliga boplatser och ökad predation (t.ex. skata) kan ha bidragit. Siffror från t.ex. England som visar på en nedgång av insekter med 80% i jordbrukslandskapet, men liknande undersökningar saknas i Sverige. Det är inte osannolikt att det intensivare jord- och skogsbruket, användningen av bekämpningsmedel och konstgödsel kan minska mängden av lämpliga insekter. Förföljelse (rivning av bon) förekommer men har troligen liten betydelse i ett större perspektiv. Studier har visat att väderlek under flyttningen har en stark inverkan på överlevnaden och därmed på populationsstorleken. Även väderleken under sommaren påverkar häckningsframgången. Det är sannolikt att klimatförändringarna kommer påverka hussvalan, men på vilket sätt återstår att se.

Åtgärder

Hänsyn bör tas till hussvalekolonier vid renovering av hus. Uppsättning av bräddor kan underlätta bobygget. Häckning på byggnader betraktas ibland som en olägenhet och kolonier/ bon rivs. Information om hussvalan, lagstiftningen samt nyttan av att ha insektsätande småfåglar bör tas fram. Minskningen hos insektslevande arter som tornseglare och hussvala är oroande, och mer studier behövs om tillgången till insekter i landskapet. Det är angeläget med ytterligare inventeringar av häckande hussvalor, som komplement till Svensk fågeltaxering.

Övrigt

Utländska namn - NO: Taksvale, DK: Bysvale, FI: Räystäspääsky, GB: House Martin

Naturvård

Konventioner: Bernkonventionens bilaga II

Fridlysning: Fridlyst enl. 4 § Artskyddsförordningen. Räknas även som vilt, vilket betyder att den är fredad men kan vara jaktbar enligt jaktförordningen eller jaktlagen.

Litteratur

Bengtsson, K. 2014. Hussvalan - allt för ofta ovälkommen. *Anser* 2014, nr 3: 32-33.

BirdLife International 2004. *Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status*. BirdLife International, Cambridge, U.K.

Cramp, S. (red) 1988. The Birds of the Western Palearctic, vol. V. *Tyrant Flycatchers to Thrushes*. Oxford University Press, Oxford.

Andersson, S. 1988. Hussvala *Delichon urbica*. I: Andersson, S. (red). *Fåglar i jordbrukslandskapet*. Sveriges Ornitologiska förening. Stockholm.

Ottosson, U., Ottvall, R., Elmberg, J., Green, M., Gustafsson, R., Haas, F., Holmqvist, N., Lindström, Å., Nilsson, L., Svensson, M., Svensson, S. & Tjernberg, M. 2012. *Fåglarna i Sverige - antal och förekomst*. SOF, Halmstad.

Sandkvist, M., Pärt, T., Wretenberg, J. & Söderström, B. 2005. *Häckfåglar i jordbrukslandskapet*. Rapport, Länsstyrelsen i Skåne län.

Svensson, S., Svensson, M. & Tjernberg, M. 1999. *Svensk Fågelatlas*. Sveriges Ornitologiska förening, ArtDatabanken & Lunds universitet. Stockholm.

Valkama, J., Vepsäläinen, V. & Lehtikainen, A. 2011. *The Third Finnish Breeding Bird Atlas*. Finnish Museum of Natural History and Ministry of Environment. [<http://atlas3.lintuatlas.fi>] (cited 2015-04-20)

Stokke, B.G., Møller, A.P., Sæther, B.-E., Rheinwald, G., Gutscher, H. & Holberton, R. L. 2005. *Weather in the breeding area and during migration affects the demography of a small long-distance passerine migrant*. *Auk* 122: 637-647.

Författare

Jonas Grahn & Tommy Knutsson 2015-06-18 © ArtDatabanken, SLU 2015.